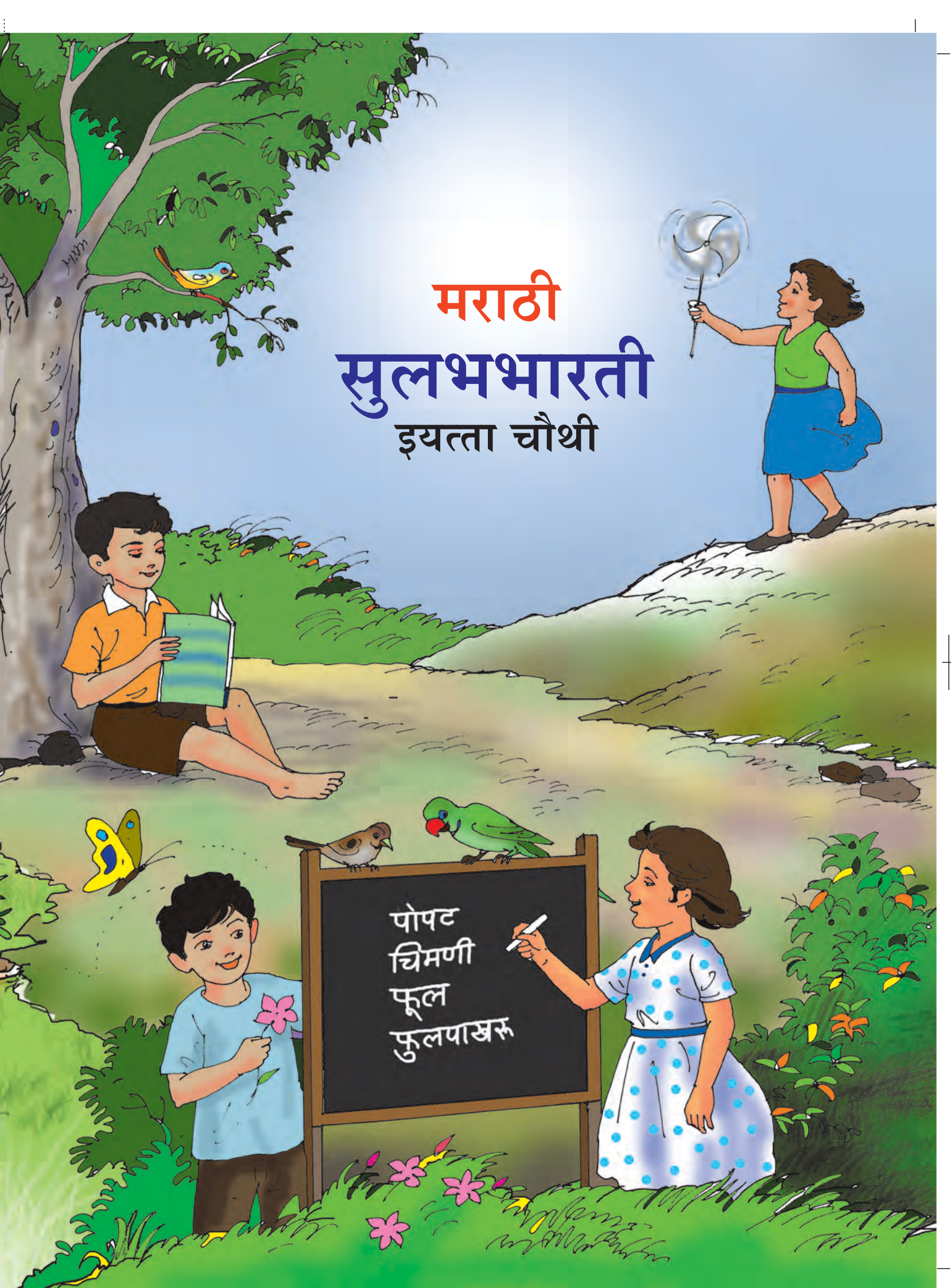
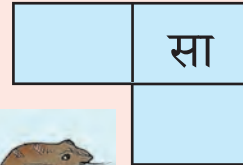
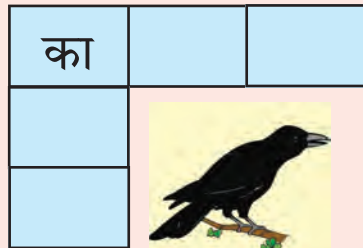
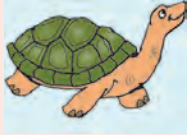
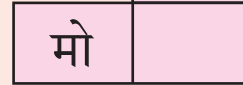
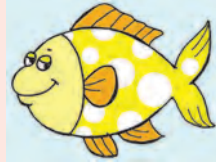
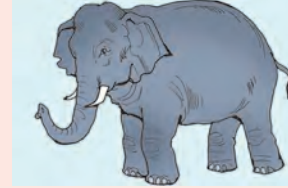
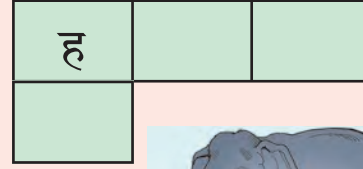

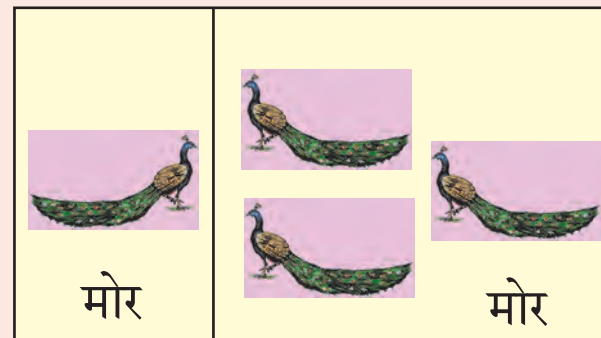
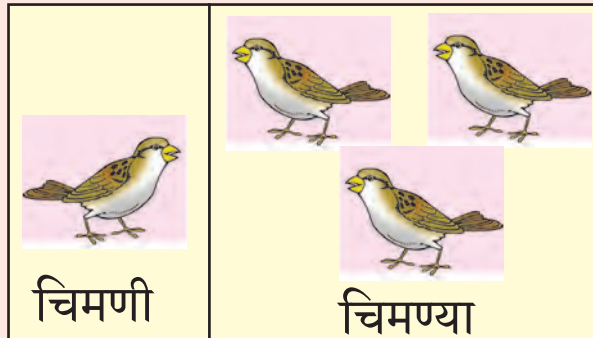
मराठी सुलभभारती इयत्ता चौथी

• कोडी सोडवा.

• वाचा.

शासन मंजूरी क्रमांक : प्राशिसं/२०१४-१५/७४९८/मंजूरी/ड-५०५/२७५१ दिनांक : १७/५/२०१४

मराठी सुलभभारती इयत्ता चौथी

अमराठी माध्यमांच्या शाळांसाठी
(हिंदी, इंग्रजी, उर्दू, कन्नड, गुजराती, तेलुगू, सिंधी, इ.)

महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक निर्मिती व अभ्यासक्रम संशोधन मंडळ, पुणे.

97385C

आपल्या स्मार्टफोनवरील DIKSHA APP द्वारे पाठ्यपुस्तकाच्या पहिल्या पृष्ठावरील Q. R. Code द्वारे डिजिटल पाठ्यपुस्तक व प्रत्येक पाठामध्ये असलेल्या Q. R. Code द्वारे त्या पाठासंबंधित अध्ययन अध्यापनासाठी उपयुक्त दृकश्राव्य साहित्य उपलब्ध होईल.

प्रथमावृत्ती : २०१४
सहावे पुनर्मुद्रण : २०२०

© महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक निर्मिती व अभ्यासक्रम संशोधन मंडळ,
पुणे - ४११००४.

या पुस्तकाचे सर्व हक्क महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक निर्मिती व अभ्यासक्रम संशोधन मंडळाकडे राहतील. या पुस्तकातील कोणताही भाग संचालक, महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक निर्मिती व अभ्यासक्रम संशोधन मंडळ यांच्या लेखी परवानगीशिवाय उद्धृत करता येणार नाही.

मराठी भाषा समिती :

प्रा. रा. रं. बोराडे, अध्यक्ष
इरगोंडा पाटील, सदस्य
फादर फ्रान्सिस दिब्रिटो, सदस्य
वाहरू सोनवणे, सदस्य
प्रा. प्रज्ञा दया पवार, सदस्य
डॉ. सुभाष सावरकर, सदस्य
किशोर दरक, सदस्य
श्रीमती उषादेवी प्रताप देशमुख
(सदस्य-सचिव)

मराठी भाषा समिती - कार्यगट सदस्य

हरी गंगाधर नारलावार	प्रा. डॉ. सिसिलिया कार्व्हालो	शिवा कांबळे
प्रा. सर्जेराव रणखांब	प्रा. डॉ. सुनीता सुळेकर	नीलेश निमकर
श्रीमती रेणू दांडेकर	प्राचार्य डॉ. गोविंद गायकी	एकनाथ आव्हाड
प्रा. जयवंत पाटील	डॉ. संध्या पवार	अतुल कुलकर्णी
डॉ. रोहिणी गायकवाड	श्रीकांत चौगुले	वेच्या रूध्या गावित
डॉ. मंदा नांदूरकर	पद्माकर कुलकर्णी	

प्रस्तावना

महाराष्ट्र शासनाने राज्यातील इंग्रजी माध्यमांच्या शाळांसह सर्व अमराठी माध्यमांच्या शाळांमध्ये इयत्ता पहिलीपासून मराठी हा विषय अनिवार्य करण्याचा धोरणात्मक निर्णय सन २००९ मध्ये घेतला. 'प्राथमिक शिक्षण अभ्यासक्रम २०१२' मध्येही याच धोरणानुसार, इयत्ता पहिलीपासून अमराठी माध्यमांच्या शाळांसाठी मराठी हा विषय अनिवार्य करण्यात आला आहे. या अभ्यासक्रमावर आधारित इयत्ता चौथीचे 'मराठी सुलभभारती' हे पाठ्यपुस्तक तयार करण्यात आले आहे. हे पाठ्यपुस्तक आपल्या हाती देताना आनंद वाटतो.

विद्यार्थ्यांनी इयत्ता तिसरीपर्यंत श्रवण, भाषण-संभाषण, वाचन ही भाषिक कौशल्ये आत्मसात केली आहेत. आता इयत्ता चौथीमध्ये या कौशल्यांबरोबर लेखन कौशल्यावर भर दिला आहे. ही भाषिक कौशल्ये विकसित होण्यासाठी विद्यार्थ्यांच्या अनुभव व भावविश्वातील पाठ, गाणी, कविता, चित्रकथा, चित्रवर्णन, अनुभवकथन, अनुभवतक्ते पाठ्यपुस्तकात दिले आहेत. पाहुणा ओळखा, आकारभेद यांसारखे कृतियुक्त भाषिक खेळ, मनोरंजनासाठी विनोद व मुलांनी कल्पकतेने काढलेली चित्रे दिली आहेत.

मराठी भाषा समिती, कार्यगट सदस्य आणि चित्रकार यांच्या आस्थापूर्वक परिश्रमांतून हे पुस्तक तयार झाले आहे. हे पुस्तक जास्तीत जास्त निर्दोष व दर्जेदार व्हावे, यासाठी राज्याच्या विविध भागांतील प्राथमिक शिक्षक व शिक्षणतज्ज्ञ यांच्याकडून या पुस्तकाचे समीक्षण करून घेण्यात आले आहे. समीक्षकांच्या सूचना व अभिप्राय यांचा विचार करून मराठी भाषा समितीने पुस्तकाला अंतिम स्वरूप दिले आहे.

मराठी समिती आणि संबंधित समीक्षक, तज्ज्ञ, चित्रकार या सर्वांचे मंडळ मनःपूर्वक आभारी आहे. विद्यार्थी, शिक्षक व पालक या पुस्तकाचे स्वागत करतील अशी आशा आहे.

(चं. रा. बोरकर)
संचालक

पुणे
दिनांक : १७ मे २०१४
२७ वैशाख, शके १९३६

महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक निर्मिती व
अभ्यासक्रम संशोधन मंडळ, पुणे.

प्रकाशक
विवेक उत्तम गोसावी
नियंत्रक
पाठ्यपुस्तक निर्मिती मंडळ,
प्रभादेवी, मुंबई-२५.

निर्मिती : सच्चिदानंद आफळे
मुख्य निर्मिती अधिकारी
संदीप आजगांवकर
निर्मिती अधिकारी
कागद : ७० जी.एस.एम. क्रिमव्होव
मुद्रणादेश:N/PB/2020-21/PTY. 1.00
मुद्रक :M/s.

भारताचे संविधान

उद्देशिका

आम्ही, भारताचे लोक, भारताचे एक सार्वभौम
समाजवादी धर्मनिरपेक्ष लोकशाही गणराज्य घडविण्याचा
व त्याच्या सर्व नागरिकांस:

सामाजिक, आर्थिक व राजनैतिक न्याय;
विचार, अभिव्यक्ती, विश्वास, श्रद्धा
व उपासना यांचे स्वातंत्र्य;
दर्जाची व संधीची समानता;

निश्चितपणे प्राप्त करून देण्याचा
आणि त्या सर्वांमध्ये व्यक्तीची प्रतिष्ठा
व राष्ट्राची एकता आणि एकात्मता
यांचे आश्वासन देणारी बंधुता
प्रवर्धित करण्याचा संकल्पपूर्वक निर्धार करून;

आमच्या संविधानसभेत

आज दिनांक सव्वीस नोव्हेंबर, १९४९ रोजी
याद्वारे हे संविधान अंगीकृत आणि अधिनियमित
करून स्वतःप्रत अर्पण करीत आहोत.

राष्ट्रगीत

जनगणमन-अधिनायक जय हे
भारत-भाग्यविधाता ।
पंजाब, सिंधु, गुजरात, मराठा,
द्राविड, उत्कल, बंग,
विंध्य, हिमाचल, यमुना, गंगा,
उच्छल जलधितरंग,
तव शुभ नामे जागे, तव शुभ आशिस मागे,
गाहे तव जयगाथा,
जनगण मंगलदायक जय हे,
भारत-भाग्यविधाता ।
जय हे, जय हे, जय हे,
जय जय जय, जय हे ॥

प्रतिज्ञा

भारत माझा देश आहे. सारे भारतीय
माझे बांधव आहेत.

माझ्या देशावर माझे प्रेम आहे. माझ्या
देशातल्या समृद्ध आणि विविधतेने नटलेल्या
परंपरांचा मला अभिमान आहे. त्या परंपरांचा
पाईक होण्याची पात्रता माझ्या अंगी यावी म्हणून
मी सदैव प्रयत्न करीन.

मी माझ्या पालकांचा, गुरुजांचा आणि
वडीलधाऱ्या माणसांचा मान ठेवीन आणि
प्रत्येकाशी सौजन्याने वागेन.

माझा देश आणि माझे देशबांधव यांच्याशी
निष्ठा राखण्याची मी प्रतिज्ञा करित आहे. त्यांचे
कल्याण आणि त्यांची समृद्धी ह्यांतच माझे
सौख्य सामावले आहे.

इयत्ता चौथी- मराठी सुलभभारती अध्ययन निष्पत्ती

अध्ययनात सुचवलेली शैक्षणिक प्रक्रिया	अध्ययन निष्पत्ती
सर्व विद्यार्थ्यांना (वेगळ्या रूपात सक्षम मुलांसहित) वैयक्तिक, गटात कार्य करण्याची संधी आणि प्रोत्साहन मिळावे यासाठी - - विविध विषय, परिस्थिती, घटना, अनुभव, कथा, कविता इत्यादी स्वतःच्या पद्धतीने मराठी भाषेत सांगण्याची/प्रश्न विचारण्याची तसेच त्यात भर घालण्याची संधी दिली जावी. - वाचनकट्टा/ग्रंथालयात मुलांना स्तरानुसार वेगवेगळ्या प्रकारचे मनोरंजक साहित्य उदा. बालसाहित्य, बालपत्रिका, फलक, दृक्-श्राव्य साहित्य उपलब्ध करून द्यावे. - वेगवेगळ्या कथा, कविता, फलक इत्यादी वाचून समजणे-समजावणे, त्यावर आपली प्रतिक्रिया देणे, चर्चा करणे, प्रश्न विचारण्याची संधी द्यावी. - विविध उद्देशांना लक्षात घेऊन अध्ययनाच्या विविध आयामांना इयत्तांमध्ये योग्य स्थान देण्याची संधी असावी. उदा. एखाद्या घटना किंवा पात्रासंबंधी आपली प्रतिक्रिया, मत, तर्क मांडणे, विश्लेषण करणे इत्यादी. - कथा, कविता इत्यादींचे प्रकट वाचन करणे-एकणे आणि ऐकलेल्या, पाहिलेल्या, वाचलेल्या गोष्टी मराठी भाषेत सांगणे (भाषिक आणि सांकेतिक स्वरूपात) या संधी आणि त्यासाठी प्रोत्साहन दिले जावे. - आवश्यकतेनुसार आणि संदर्भानुसार मराठी भाषा समजून घेण्याची (नवीन शब्द/वाक्य इत्यादी) आणि त्याचा वापर करण्याची संधी दिली जावी. - एकमेकांनी सांगितलेल्या गोष्टी ऐकणे, पुस्तकातील गोष्टी वाचणे आणि त्यावर आपले मत देणे, त्यात आपल्या विचारांची भर घालून विविध प्रकारे सांगण्याची संधी दिली जावी. - आपल्या पद्धतीने/सर्जनशीलतेने अभिव्यक्त (तोंडी आणि सांकेतिक स्वरूपात) होण्यासाठीचे स्वातंत्र्य दिले जावे. - आजूबाजूला घडणाऱ्या क्रिया/घटना (उदा. माझ्या घराच्या छतावरून सूर्य का दिसत नाही? समोरील झाडावर बसलेली चिमणी कोठे निघून गेली, यांसारखे प्रश्न विचारणे, सहअध्यार्थींशी चर्चा करण्याची संधी दिली जावी. - वर्गात आपल्या मित्रांच्या बोलींचे निरीक्षण करण्याची संधी दिली जावी. उदा. आंबा, पोळी, पोपट अशा शब्दांना आपापल्या भाषेत काय म्हटले जाते, हे जाणून घेण्याची संधी दिली जावी. - आशयाच्या संदर्भाने वापरल्या जाणाऱ्या भाषेचे बारकावे समजून घेण्याची आणि त्याचा वापर करण्याची संधी दिली जावी. - इतर विषय, व्यवसाय, कला इत्यादी (उदा. गणित, विज्ञान, सामाजिक अध्ययन, नृत्यकला इत्यादी) यांमध्ये येणारे शब्द समजणे आणि त्यांचा संदर्भानुसार वापर करण्याची संधी दिली जावी. - पाठ्यपुस्तक आणि त्याच्याशी संबंधित इतर साहित्यांत आलेल्या नैसर्गिक, सामाजिक आणि इतर संवेदनशील मुद्द्यांना समजून घेऊन त्यावर चर्चा करण्याची संधी दिली जावी.	अध्ययनार्थी - 04.16.01 इतरांकडून सांगितली जाणारी गोष्ट लक्षपूर्वक ऐकून त्यावर आपले मत व्यक्त करतात व प्रश्न विचारतात. 04.16.02 ऐकलेल्या साहित्य प्रकारांतील विषय, घटना, चित्र, पात्र, शीर्षक यांविषयी चर्चा करतात, प्रश्न विचारतात, आपले मत व्यक्त करतात. 04.16.03 कथा, कविता किंवा इतर साहित्याविषयी सांगताना त्यांत आपल्या स्वतःच्या विचारांची भर घालतात. 04.16.04 स्वतःचे म्हणणे मांडताना भाषेच्या विविध वैशिष्ट्यांचा बारकाईने वापर करतात. 04.16.05 विविध प्रकारचे साहित्य (उदा. वर्तमानपत्रांतील बातम्यांचे शीर्षक, बालसाहित्य) यांमध्ये आलेल्या नैसर्गिक, सामाजिक तसेच इतर बाबी संवेदनशीलतेने समजून घेऊन त्यांवर चर्चा करतात. 04.16.06 वाचलेला मजकूर आणि दैनंदिन अनुभव यांची सांगड घालून त्यातून निर्माण झालेल्या संवेदना आणि विचार तोंडी स्वरूपात व्यक्त करतात. 04.16.07 पाठ्यपुस्तकाव्यतिरिक्त इतर मजकुराचे (बालसाहित्य, वर्तमानपत्रांतील ठळक शीर्षक, प्रसिद्धीफलक इत्यादी) यांचे समजपूर्वक वाचन करतात. 04.16.08 वेगवेगळ्या साहित्यरचनेत आलेल्या नवीन शब्दांचा अर्थ संदर्भाने समजून घेतात. 04.16.09 वाचायला उत्सुक असतात आणि वाचनकोपरा/ग्रंथालयातून आपल्या आवडीची पुस्तके निवडतात व त्यांचे वाचन करतात. 04.16.10 वाचलेल्या रचनांमधील मुख्य विषय, घटना, चित्र, पात्र, शीर्षक यासंबंधी चर्चा करतात, प्रश्न विचारतात, आपले मत व्यक्त करतात. 04.16.11 स्तरानुसार इतर विषय, व्यवसाय, कला इत्यादींमध्ये (उदा. गणित, विज्ञान, सामाजिक अभ्यास, नृत्यकला) वापरला जाणारा शब्दसंग्रह समजून घेतात. 04.16.12 भाषेतील विविध बारकावे उदा. शब्दांची पुनरावृत्ती, लिंग, वचन इत्यादींविषयी सजग राहून कथन करतात. 04.16.13 एखाद्या विषयावर बोलताना शब्दांचे बारकावे, त्यांतील अंतर समजून घेतात व बोलताना शब्दांचा योग्य वापर करतात. 04.16.14 स्वतःच्या इच्छेने किंवा शिक्षकांनी ठरवलेल्या कृतींतर्गत लेखनप्रक्रिया समजून घेतात, स्वतःचे लेखन तपासून घेतात, लेखनाची उद्दिष्टे आणि वाचक यांनुसार त्यात बदल करतात. 04.16.15 वेगवेगळ्या साहित्यांमध्ये आलेल्या नवीन शब्दांचा अर्थ समजून घेऊन त्यांचा आपल्या कथनात वापर करतात. 04.16.16 विविध उद्देशांसाठी लेखन करताना योग्य विरामचिन्हांचा (उदा. पूर्णविराम) जाणीवपूर्वक वापर करतात. 04.16.17 आपल्या कल्पकतेनुसार गोष्ट, कविता, वर्णन इत्यादी कथन करताना भाषेचा सर्जनशीलतेने वापर करतात.

अनुक्रमणिका

अ.क्र.	पाठाचे नाव	पृ.क्र.	अ.क्र.	पाठाचे नाव	पृ.क्र.
१.	झाड (गाणे) - ज्ञानदा आसोलकर	१	१७.	पाहा, पण...	२०
२.	मैत्री (चित्रकथा)	२	१८.	माझा अनुभव - १	२१
३.	मुलांनी काढलेली चित्रे-१	३	१९.	आगगाडी (कविता) - शंकर विटणकर	२३
४.	चित्रवर्णन	४	२०.	मुलांनी काढलेली चित्रे-२	२५
५.	गाऱ्या गाऱ्या भिंगोऱ्या (कविता)	५	२१.	बसस्थानक	२६
६.	फरक ओळखा	६	२२.	स्वच्छ घर - स्वच्छ परिसर	२७
७.	अक्षरजाळे	७	२३.	माझा अनुभव - २	२८
८.	गंमतकोडे	८	२४.	ईद	३०
९.	वाचूया, गिरवूया	९	२५.	संगणक (कविता)- बबन शिंदे	३३
१०.	ओळखा पाहू !	१०	२६.	आमचे चुकले	३५
११.	शब्दपट वाचूया	११	२७.	धाडसी झुगी	३७
१२.	शब्दांशी खेळूया	१२	२८.	प्रश्न (कविता) - प्रभा मुळे	३९
१३.	ओळखूया, सांगूया	१३	२९.	मी सगळ्या भाज्या खाणार !	४१
१४.	खेळातील स्वयंपाक (कविता) - किशोर पाठक	१४	३०.	खुर्ची आणि स्टूल (कविता) - विंदा करंदीकर	४४
१५.	झाड आपला मित्र	१६	३१.	आपलं वाचनालय	४५
१६.	चतुर कासव (शब्द-चित्रकथा)	१८			